

עוֹדֵדֵי הַיָּם הַבְּרִיאָרִי

אין רחוב שלא עברתי בו ברגל או על אופניים. כשאני עולה כיום ברחוב דיונוגוף, מרחוב המלך ג'ורג' להיכל־התרבות, אני נזכר בכל מאות הפעמים שבהן הועתי את נשמתי בימי־קיץ ברוכבי על אופניים בעליה זו, שאני מרגיש בה כלל בנוסעי ברכה. מה גרם לתישפוכות זו?

ספר חדש שמישהו שלח לי. שמו פשוט תל־אביב, והוא מכיל 200 עמודים של תצלומים וציורים, שנבחרו עליידי יונה פישר בטוב טעם.

תל־אביב אינה עיר יפה. אפשר לומר במצפון שקט שהיא עיר די מכוערת. אין בה הודר של ירושלים, היופי של עכו, הקסם של צפת, הנוף של חיפה, השוני של אילת.

אבל תל־אביב היא בית. ומי שיועד להסתכל, ויודע היכן, יכול למצוא בה הרבה־הרבה דברים מיוחדים. למשל את אריה־האבן כסימטה אלמונית. (זה שמה, בחיי.)

יש בספר עשרות תצלומים של הבתים היפים. הפאטטיים, שבהם ניסו עולים מפולין וממצרים להגשים את מאווייהם הכמוסים — פירות של אכירים גרמניים בוערי־אנפין, היכלים מיזרחיים במיניאטורה, והלב יוצא אל האנשים האלה שביקשו ליצור משהו יפה ומיוחד, לפני שירדה על העיר קיללת הקבלנים והבתים המשותפים.

יש שם נעורינו כולם: פורטרטים של שלונסקי ואורי־צבי גרינברג, פלקאטים של הקומקום והמטאטא, שער הגליון הראשון של העולם הזה, הפסל נימרוד של דנציגר, תצלום של יריר המיזרח והגמל המעופף שלו, בניית נמל תל־אביב. יש מראה של שפת־הים מקפה פילי (הנמלים עוברים בין המתרחצים). יש תצלום מבניית בית־הדר, הבית הראשון שנבנה מקונסטרוקציה של ברזל (אחי המנוח עבד שם). יש התכלית שבחזית בנק ברקליס ברחוב אלנבי (עברתי בכניין זה כמה שנים, כמישרד של עורר־דין).

האם אפשר לאהוב את תל־אביב? אני יודע. אולי לא. אבל אפשר לחיות בה. ואפשר גם עכשיו למצוא בה הרבה פינות נחמדות ואתרים נוסטאלגיים, שכדאי לשמור עליהם.

הלפיד של לפיד

סירטה של נילי טל על שיקום האסירים בתוכנית מבט שני עורר מאוד למחשבה.

גיבור הסרט הוא חרות לפיד, איש כסוף־שיער מאיילת־השחר, המקדיש את חייו לשיקום אסירים משוחררים בקיבוצים. לאיש כזה היה מתאים להיות יפה־נפש, עדין־הליכות, אדם שראשו כעגנים. בגלל אהבת החברים הסוציאליסטיים למנהיג הישראלי הגדול, איש הספר וההגות.

דיעות, דווקא עתה הוא בשפל הקאריירה שלו. אחרי שהגיע לשלטון על גלי ניצחון גדול, הוא נחל כישלון מחפיר בזירה הכלכלית, ולאחרונה הצליח מועמר קדאפי להציגו לעיני העולם כולו כשוטף־הכפר. הברווז מבגדאד ירמה את הוגה־הרעיונות הגדול מפארים בצורה מכישה, בפרשת הנסיגה ממצ'אד. סיקרי דעתיקהל מנבאים למיטראן ולמפלגתו תבוסה מוחצת.

לכן אין לפרס כל סיבה להתכווץ מרוב התרגשות, בעומרו מול מיטראן. שניהם מאותו הכפר. שניהם עסקנים מן המניין, פוליטיקאים של יוֹסִיּוֹס, אמני קנוניות מיפלגתיות, המעמידים פני אינטלקטואלים. ההסוואה של מיטראן טובה יותר, מפני שהוא צרפתי. זה הכל.

הצרה היא שיש לחרדת־הקורש הנאיבית של פרס צד מעשי. הצרפתים עושים זאת שוב. הם מנסים למכור לישראל שני כורים

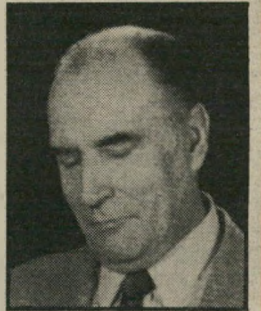
שמעתי בשבוע שעבר את דבריה של קריינית־הרדיו, שהביאה מובאות משבועוני העולם. (מעניין: קול ישראל משרד מהירות מיוחדות של מובאות מיומני ישראל, מיומני העולם ומשבועוני העולם. חידה: מה חסר? חידה שניה: מדוע?)

בין השאר ציטטה הקריינית קטע משבועון בריטי, שבו נאמר, כביכול, שמועמר קדאפי הוא ממשיך־דרכם של הפיראטים הברבאריים.

לא הייתי צריך לחפש את המקור כדי לדעת שיש כאן טעות קטנה בתרגום.

פיראט ברבארי הוא שורדיים אכזרי.

המילה "פיראט" באה מן היוונית העתיקה. פייראו פירושו תקיפה, הסתערות. פייראטס

מיטראן

פירושו שורד. ברבארוס היה, ביוונית עתיקה, אדם זר, לא־יווני. כמו כל העמים, עד עצם ימנו, ייחס היוונים לזרים תכונות של אכזריות, בורות ואי־אנושיות.

רוב שורדייהם אכן היו ברבאריים, ונהגו בקורבנותיהם באכזריות נוראה לשמה. אך לא לכך התכוון השבועון הבריטי. באר, מי שאומר כיום כי קדאפי הוא שורד, על BARBARY PIRATES — וזהו דבר לגמרי אחר.

"ברבארי" היה, במשך שנים רבות, המונח האירופי המקובל לצפון־אפריקה. מקור המילה, כנראה, מהמילה הערבית "באר", שפירושו לדבר דברים בלתי־מוכנים. מכאן השם "ברברים". הכינוי שניתן עד היום לעמי צפון־אפריקה שאינם ממוצא ערבי, מכאן גם מילת־הסלנג העברית "לברבר".

במשך מאות בשנים שימשו מירפצי תוניסיה ולוב — "חוף ברבארי" — כבסיסים ליורדיים מוסלמים, שנקראו משום כך "שורדייהם של ברבארי". אלה עירבבו אידיאלים עם עסקים פרטיים, ותקפו את ספינותיהם של הנוצרים, במסגרת המלחמה רבתי־הדורות בין הנוצרים והמוסלמים על הים התיכון.

המדינות הנוצריות ניסו במשך זמן רב לבקר נגד זה. בין השאר שלחה ממשלת ארצות־הברית כמה פעמים את כוחותיה לטריפולי שבלוב, כמסע־עונשין. מכאן ההימנון של חיל־הנחתה האמריקאי: "מאולמות מונטוומה (מלך מכסיקו) ועד לחופי טריפולי...". לכן, מי שאומר כיום כי קדאפי הוא שורד, "שורדייהם של ברבארי" אינו מתכוון לאמר דווקא שהוא אכזרי, או שהוא שורד. הוא מבקש רק להפגין את הידע ההיסטורי שלו ולרמוז כי קדאפי ממשיך במסורת הארוכה של הלוֹבִּים, שהתנכלו לנוצרים כדי לעשות מיצווה בעיני אללה וגם לבזז קצת כחיה.

הירגע, שמעון, הירגע!

עקבתי אחרי הופעותיו של שימרון פרס בצרפת, ורחמי נכמרו על האיש.

הוא ירד בפארים בכבש המטוס, בריצה מוגזמת. הוא עבר על פני מישור הכבוד, כשכל חלקי גופו מכווצים בצורה בלתי־טיבעית. הוא לא ידע לעמוד באופן טיבעי או לשבת באופן טיבעי. הוא רמה לילך שנקרא לחדר המנהל.

היה ברור כי פרס הגיע לצרפת בחרדת־קורש. הנה התגשם החלום העליון של חייו: לא רק להיות לראש־ממשלה, אלא להתקבל בפארים כראש־ממשלה.

זה היה קצת פאתטי. לפני שלושים שנה בא פרס לפארים כמנכ"ל משרד־הביטחון, במסגרת היחסים החשאיים שהובילו תור שנתיים למלח־מתיסיני. הנערה־העולה מפולין, המדריג בנעוריה־עובר, מצא את עצמו בעיר האורות, במרכז התרבות העולמית. הוא כליך השתכר את הווה, עד כי היה זה מישקח־ילדים לצרפתים לסובב אותו סביב אצבע הקטנה. הם הניחו לו לחשוב שהוא חוגג מסע־יניצ'ה.

חזו ומשיג מהם דברים נהדרים (נשק, נשק, נשק) בעזר שלמעשה הם גייסו אותו ואת ישראל כולה ללגיון־הזרם שלהם. צה"ל נשלח לסיני כדי להוציא בשביל הצרפתים את הערמונים מן האש. הצרפתים סברו אז שאם ינחת משהו מכה על גמאל עברי־אלינאצר, הנשיא המצרי, תתמוטט מלחמת־השיחרור האלג'רית נגד צרפת. היה נדמה להם כי עבר־אלינאצר הוא שהמציא את המלחמה הזאת. הם לא יכלו להשלים עם העובדה שזוהי מיל־חמת־שיחרור אותנטית.

מלחמת סיני־סואץ נכשלה, חיילי ישראל נהרגו לשווא, צרפת איבדה את אלג'יריה. פרס לא הבין עד הרגע האחרון מה מתרחש. הוא הכריז בהתלהבות שהברית בין ישראל וצרפת אינה מבוססת רק על שותפות של אינטרסים, אלא על אידיאלים משותפים ורגשות עמוקים. אילו ידע היסטוריה, היה יודע שאין מדינה בעולם שהמדיניות שלה רחוקה מרגשות כמו צרפת.

היה לי איתו אז ויכוח. ניבאתי שצרפת תזרוק את ישראל כלימון שחוט, ברגע שתסתיים מלחמת־אלג'יריה. וכך היה, כמובן.

אבל זה לא ריפא את פרס. הכמיהה שלו לצרפת עמוקה מדי. הוא שואף בכל נימי נפשו להתקבל בצרפת כאיש העולם הגדול, כאיש האינטליגנציה, כאיש תרבות וכמדינאי רגול. כאשר הגיע פראנסואה מיטראן לשלטון, גברה תשוקה זו שביעתיים. מיטראן הוא בעיניו כל מה שפרס עצמו רוצה, בסתר ליבו, להיות: פוליטיקאי איש־הרוח. מדינאי קוראספרים. בן־בית בארמונות השלטון והתרבות של פאריס.

הצרה היא שמיטראן רחוק מאוד מלהיות כזה. הוא בסך הכל פוליטיקאי קטן וחורש־מיומנות יומרני, המעמיד פנים של הוגה

אורי אבנרי

גרעיניים. זהו עסק גדול וטוב בצרפת, שתעשייתה זועקת להחמנות. ואילו לפרס המיסכן נדמה שעושים לו טובה אישית גדולה. בגלל אהבת החברים הסוציאליסטיים למנהיג הישראלי הגדול, איש הספר וההגות.

אריה בסימטה אלמונית

עברתי לייד בניין העיריה בתל־אביב וליבי נחמץ בקירובי חופרים שם בור ענקי, כדי לבנות שם איוה בניין, במקום שבו היה פעם ג'וֹהֶרֶס.

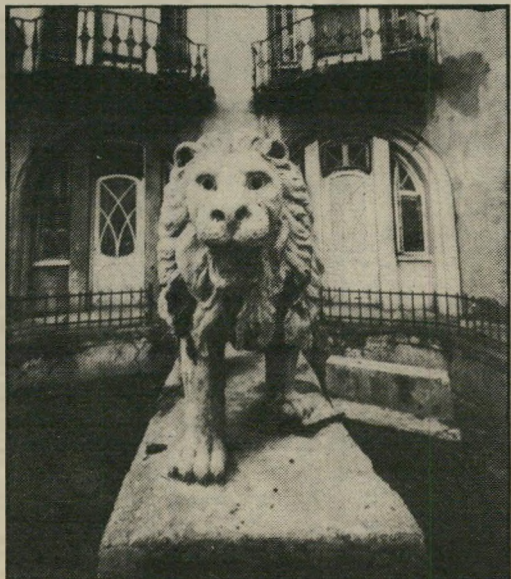
בליבי עלה שיר ישן ישן: "מי שמתרחץ בגן הדסה / מתייבשות לו ה..."

זה לא היה סתם שיר. למרתי לשחות בבריכת־השחיה של ג'וֹהֶרֶס. ועל ספסלי הגן, בפינות הכלת־מוארות, ערכתי כמה וכמה נסיונות לשכנע נערות חמודות שאבד הכלח על רעיון הבתולין.

תל־אביב אנוכי. מאז גיל 11 אני חי בעיר הזאת (קודם לכן חייתי זמן־מה בחיפה ובנהלל). כל זיכרונות־הנעורים שלי, מגיל זה והלאה, קשורים בעיר הזאת.

כשהייתי באצ"ל עליתי לגגות של מאות מבתי העיר. המשימה שלנו הייתה להכין רשימה מדויקת של כל הבתים בעיר שיש בהם שני חדרי־מדרגות וגגות פתוחים, כדי לאפשר לאנשינו לברוח בשעת־הצורך מפני השוטרים הבריטיים (ולעלות בחוריה־המדרגות האחד, לרדת בשני ולברוח).

היכתי את כל הגנים הקטנים והמוסתרם של העיר (ראה לעיל). הנערה הראשונה שהתמסרה לי עשתה זאת על חול הים, מתחת לצריף הגדול של טיר.

אריה־האבן

לפיד

המסודר והבטוח של הכלא, שיש בו כללים ברורים, ושבו יש להם סיכוי סביר לתפוס ממדור בדורארכיה של עולם־הפשע.

כאשר איש כזה משתחרר, אין לו כל ברירה אלא לחזור לחברה העבריינית. ולא רק מפני שהחברה הרגילה אינה קולטת אותו ודוחה אותו, אלא מפני שהוא עצמו אינו מסוגל לחיות כאדם עצמאי, בריה־החלטה.

לאדם כזה, חיי־הקיוּבֻז הם פיתרון אידיאלי. בקיבוצ יש כללים קבועים, יש נורמות ברורות, יש מיסגרת חברתית יציבה. האדם אינו בוכך בו, הוא חי בחברה, כשהוא חשוף כל העת לעיניה. יש מוטיבציה גבוהה להביא תועלת לחברה.

היחידה הקרבת היא הקורקור השלישי של משולש זה. היא עומדת בחצי־הדרך בין הכלא והקיבוצ. יש בה המוטיבציה הגבוהה של הקיבוצ, ויש בה המישטר הנוקשה של הכלא.

אם חרות לפיד תפס זאת — ולשמע דבריו נראה לי כי אכן זה כך — הרי מגיע לו פרס לא רק על התנדבותו, אלא גם על הבנתו וחזן מזה הוא עוזר להרים מחדש את קרן הקיבוצ, מפני שהוא מתרגם את האידיאלים של הקיבוצ לשפה של מעשה אקטואלי.

שהוא רלוונטי למציאות הישראלית בתימינו. בחושך הישראלי, די בלפיד אחר כזה כדי להפיץ אור רב.